

Editörden | Pınar Yazgan^Y

Editör arkadaşlarım adına, Göç Dergisi'nin 5. Yılında ve 2018 yılının bu ikinci sayısının yayımlanıyor olduğunu bildirmekten mutluluk ve onur duyuyorum. Uluslararası göç, küresel gündemin başında yer almaya devam ediyor. Tahmini göçmen oranı dünya nüfusunun %3,3 oluşturmaktadır ancak bu sayı içerisinde, mültecilerin yoğunluğunun artışı politik ve medya gündemini belirler oldu. Suriye kriziyle birlikte çatışmadan güvenli alanlara doğru akış belirli rotalarda yoğunlaştı ve bu durum tartışmaları da artırdı ((<http://www.iom.int>; Yazgan ve dig., 2015; Sirkeci, 2017).

Yine de tüm beşeri hareketliliği kapsayan (etnik ve kültürel topluluklar, mezhep temelli tanımlanan grupların pratiklerine yönelik vaka araştırmaları örneğin Romanlar ve Aleviler) bir çerçevede, hareketli ve hareketli olmayan bireylerin sosyo-kültürel, ekonomik, politik pratikleri ve bunlara yönelik söylemler üzerine akademik çevrelerde araştırmalar ve analizler yapılmaya devam ediyor (bkz. örneğin, Tilbe ve Sirkeci, 2015; Bilecen ve Araz, 2015; Bilecen, 2016; Yazgan ve Eroğlu-Utku, 2017; Eroğlu-Utku ve Yazgan, 2017).

Bir yandan ekonomik ve siyasi güvenlik varış noktaları olarak kabul gören destinasyonlar bireylerin göç ve hareketlilik motivasyonlarını yön verirken diğer yandan ise miktordan makroya çeşitlenen göç sebeplerine yön veren etmenler küreselleşmenin dinamizmi içerisinde çatışma ve beşeri güvenlik temelinde hareketli ve hareketli olmayan kişilerin hayatlarını dönüştürmektedir (Sirkeci ve Cohen, 2011; Sirkeci ve dig., 2012). Bu dönüşüm gündeme bir reaksiyon biçimindedir. Ancak göçün kendisi de başlı başına bir gündem olarak yine birçok başka alanda belirleyici ve etkileyci niteliktedir. Aynı zamanda da göç örüntüleri zamanının, ekonomik ve siyasal eğilimlerini yansıtmaktadır ve bir araştırma odağı olarak göç ve hareketlilik, toplumsal, tarihsel ve kültürel bağlamında akademik olarak kavramsal ve kuramsal olarak güncel bir değerlendirme ihtiyacı içerisindedir.

Küresel seviyede etkileşimin ve akışkanlığın olduğu içinde yaşadığımız dönem, araştırmacıları, beşeri hareketlilik ve göçe yönelik olarak durağan

^Y Dr. Pınar Yazgan, Sakarya Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, Sakarya, Türkiye. E-posta: pyazgan@gmail.com.

bir kavramsallaştırmasının sınırlarını aşmaya yönlendirir. Kuramsal ve kavramsal tartışmalarla paralel olarak ‘nasıl daha işlevsel bir göç ve göçmen tanımı yapabiliriz?’ sorusu temel alınırsa küreselleşmenin birey, ürünler ve fikirlerin akışkanlığına etkisi referans alındığında sabit ve/ya uzun süreli hareketlerin dinamik, çok yönlü ve hızla yön değiştirebilen hareketlere dönüştüğünü görebiliriz. Bu noktada da akışkanlık ve ulusötecilik araştırmacıları, hız, yön, kapsam ve değişkenlik açısından bir analize yöneltir. Her bir göç ve göçmenlik durumu kendine özgü açıklama ihtiyacı içinde olmakla birlikte kendi içinde değişim ve dönüşüm gösterme potansiyelini de taşır. Bu çerçeveden bakıldığında en güncel açıklamalar dinamikliğe ve değişkenliğe vurguyu ön plana çıkarır (Cohen ve Sirkeci, 2011).

Bu yazı da dikkat çekilecek noktalardan ilki literatürde göç, hareketlilik ve ulusötecilik araştırmalarında kuramsal, kavramsal, etik ve yöntemsel meseleleri içeren güncel tartışmaları ele alan çalışmaların yapılmasına yönelik açıktır. Göçmen ve mültecilere yönelik veri kısıtlılığı nedeniyle de vaka araştırmalarının çeşitlenmesine yönelik ilginin de dikkate değer ölçüde önemli olduğunu söylemek gerekir. Veri kısıtlılığı meselesi hem uluslararası ve hem de ulusal seviyede göç ve göçmenliğe yönelik politikardan, konunun hassasiyeti ve kullanılan teknolojiye kadar birçok etmenle ilişkilidir. Buna yönelik çalışmaların önemini de burada vurgulanmaya değerdir.

Göç araştırmacılarının alan araştırmalarında karşılaşabileceği potansiyel sorunlar üzerine yapılacak tartışmalar ise yine alanda yapılacak çalışmaların niteliğini artırma yönünde odak alınabilecek alanlardandır. Özellikle bu noktada ki etik meseleler de göçmenlik ve mültecilikle üst üste gelebilecek dezavantajlılıkların kesişimselliği ve zarar vermeme ilkesi temelinde göçmenden mülteciye çocuktan yaşlıya çok yönlü bir bakış açısıyla farkındalık geliştirmek için değerlendirilmesi gereken noktalardandır.

Bu noktada dergimizin amacı çeşitli vaka araştırmaları, kuramsal ve kavramsal analizlerle alana veri, perspektif ve çözümleneyici araçlar sağlamak üzere çerçeveler sunmaktır. Yine bu sayımızda kültürleşme, yoksulluk ve yaşlılık gibi çeşitli vaka araştırmaları ile göç alanına özgün çalışmalar kazandırmayı amaç edindik.

Göç dergisinin bu sayısını ilk çalışması Erdal Taşbaş ve Necat Çetin “Tire Nüfus Arşivinde Bulunan Bir Muhacir Mülteci Defteri Örneği”dir. Bu çalışmada yazarlar uluslararası göçün nedenlerinden bir tanesi olan muhacirlik üzerine odaklanmaktadır. Çalışmanın ana teması olan muhaceretin zorunlu nedenlere bağlı olmasıdır. Bu zorunluluk birey, hane halkı ve daha geniş topluluklar bazında olabilmektedir. Muhacirin sığındığı ülkeyle aynı soydan gelme ve/ya dinsel bir bağ ilişkisi olması gerekir. Bu süreç, sığınılan ülke ve yol koşullarını içeren geniş alanda yaşanılacak sorun

ve belirsizlikler taşımaktadır. Muhacir olarak kabul olunan ülkede, vatandaşlığa alınmayı da içeren geçiş aşamalar bulunur. Bu aşamaların kaydı edildiği ve vatandaşlığa alınılıncaya kadar nüfus kayıtlarının tutulduğu muhacir ve mülteci defterleri bulunmaktaydı. Bu defterlerin bir örneği İzmir Tire nüfus müdürlüğü arşivinde bulunmaktadır. Defterde 1940 yılına kadar Tire ilçesine gelen muhacir ve mültecilerin kayıtları tutulmuştur. Ve bu çalışmada bu kişilerin genel bilgilerinden sonra tabiiyeti olduğu ülke ve ırkı belirtildiği -gelenler genelde şu an dağılmış olan Yugoslavya tabiiyetinden olup ırk olarak da Türk yazıldığı bu- kayıtlar ele alınmaktadır. Çalışmada konu Tire, muhacir, göç, iskân ve muhacir mülteci defteri kavramları çerçevesinde ele alınmıştır.

Derginin ikinci çalışması İrfan Atalay, Ferda Dikmen, Sonel Bosnalı ve Yusuf Topaloğlu'nun "Ovakent Özbek Göçmenlerinde Kültürleşme Düzeyleri" başlıklı çalışmasıdır. Bu çalışma 1979 yılında işgal ve devamındaki terör sebebiyle göç etmiş ve Hatay-Ovakent'e yerleştirilmiş Özbek asıllı bir grup Afganistan vatandaşının kültür ve kimliklerini koruma çabalarını, kültürel değişimlerinin yönü ve hızını, değişimlerinin düzey ve biçimlerini belirlemeye yöneliktir. Anket veri toplama aracıyla desteklenen bu çalışma, kültürel azınlık niteliğindeki topluluk durumundaki göçerlerin kültür(süz)leşme (acculturation) sürecini incelemektedir. Çalışmada, kültürel boyutlarıyla ele alınan topluluğun durumu makro düzeyde değerlendirilmiştir. Yedi bin kişilik göçer nüfusun 0.03 oranında küçültülmesiyle, farklı yaş ve cinsiyetten, 210 kişilik denek grubuna kültürün devamlılığı, çeşitliliği, değişimi ve egemen kültürle bütünleşme sürecini ölçmeye yönelik, yaşam biçimleri, benimsedikleri kimlik, dinsel uygulamaları, örf ve adetleri, aidiyetleri, meslekleri ve yemek kültürlerine yönelik yirmi dört soruluk bir anket uygulanmıştır. Elde edilen veriler, Özbek göçerlerin Türk toplumuyla her yönüyle bütünleşmeyi sürdürdüğü, ancak Ovakent'in egemen kültür bireylerinden ayrık bir konumda olmasının bu süreci yavaşlattığını göstermektedir. Çalışmanın analizinde kullanılan anahtar kavramlar Ovakent Özbek göçerleri, kültür(süz)leşme, kültürel topluluk, bütünleşme, kültür erimesi, aykırılıştır.

Diğer çalışma ise Onur Kemal Bazarkaya'nın "Şarlatan Yolcusu ve Göç Edebiyatı: Çatışma Modeli Bağlamında bir Okuma" başlıklı makalesidir. Çalışmanın ana teması Orta Çağ'dan hemen sonra gelen Yeni Çağın başlarındaki bilimsel tartışmalarda önem taşıyan şarlatanlardır. O dönemde söz sahibi olan bilim insanları şarlatanları olumsuz örnekler olarak görür ve bu olumsuzlukları kullanarak bilim için ideal ölçütler saptarlardı. Bu çalışmada, bilimde bu şekilde "negatif figür" (Hole Röbler) olarak gösterilen şarlatanlar, edebiyatta daha çeşitli ve kompleks biçimlerde ortaya çıkmakta, hatta kimi zaman karizmatik kişilikler olarak tasvir edildiği belirtilmektedir. Bu durum özellikle şarlatan figürünün yoğun bir şekilde sahnelendiği Alman Edebiyatında 18. yüzyılın sonlarında, 19. yüzyılın başlarında örnek olarak

verilmektedir. Aynı zamanda söz konusu devirde yazılmış eserlerdeki şarlatanların neredeyse hiçbirinin yerleşik insan olmadığı belirtilmiştir. Bu çalışmada, Christoph Martin Wieland, Friedrich Schiller ve Johann Wolfgang von Goethe'ye ait eserlerdeki şarlatan karakterinin farklı işlevleri ele alınmaktadır. Çalışmada kullanılan temel kavramlar şarlatan, bilim, Alman Edebiyatı, göç, Christoph Martin Wieland, Friedrich Schiller ve Johann Wolfgang von Goethe'dir.

Derginin sırada ki çalışması Mustafa Kemal Şan ve Meryem Küçük'ün 'Kentsel Yoksulluk, Göç ve Yoksulluğun Mekânsal Yoğunlaşması-Ayrışması' başlıklı çalışmasıdır. Bu çalışmanın iddiası, 1980 itibarıyla dünyada benimsenen küresel ve neo-liberal politikaların anlaşılmasının, toplumların sosyal, kültürel ve siyasal yapısında büyük ölçekte değişimlerin ve kentsel mekânın toplumsal yapının anlaşılmasında merkezi bir öneme sahip olduğunu iddiasıdır. Çalışmada kentsel mekânın ayrışma sürecinin önemli değişkenlerinden olan 'yoksulluk', 'göç' ve 'evsizlik' olgusunu ele almaktadır. Ayrıca, çalışma göç'ün kentlerde meydana getirmiş olduğu hızlı değişim ve dönüşümü, göç eden kesimin kentle ayrışma sürecini ve günümüz toplumlarının aşına olduğu evsizlik olgusunun göç ile olan ilişkisini analiz etmektedir. Çalışma 24.02.2014-29.02.2014 tarihleri arasında İBB Darülaceze müdürlüğü tarafından yürütülen evsizlerin kış aylarında soğuk hava koşullarından korunması amacıyla açılan Zeytinburnu Spor Kompleksi Barınma Evi'nde 80 (Bunların 68'i erkek, 12'si kadındır) evsiz ile gerçekleştirilen nitel araştırmanın analizine dayanmaktadır. Çalışmanın yaklaşımı ise fenemolojik-yorumsamadır ve "göç ve evsizlik", "kentsel yoksulluk" ve "mekânsal farklılaşma-yoğunlaşma" temalarına odaklanılmıştır. Çalışmada göç ve hızlı kentleşmeyle birlikte işgücü piyasasındaki imkânların büyük ölçüde sınırlanmış olması ve konut yapısındaki köklü değişimler evsizlik olgusunun görünürlüğünü arttırdığı ve değişen koşullara bağlı olarak evsizlerin yoksulluğunun daimi hale getirdiği ve son olarak, evsizlerin kent içi ayrışmanın önemli aktörlerinden olduğu tespit edilmiştir. Analizde kullanılan ana kavramlar, kentsel yoksulluk, evsizlik, mekânsal farklılaşma-yoğunlaşma ve göçtür.

Beşinci çalışma Sevim Atıla Demir'in 'Sakarya'da ki Suriyeli Yaşlıların Göç Deneyimleri ve Sorunları' başlıklı çalışmasıdır. Bu çalışma göçmen Suriyeli yaşlıların hem göç yolunda hem de göç ettikleri ülkede yaşadıkları deneyimleri ve sorunlara odaklanmaktadır. Bu amaçla yaşlı göçmenlerin beklenti, ihtiyaç ve sorunları, Suriyeli göçmenler örneğinde ikincil kaynaklardan ve mülakatlar yoluyla ele alınmıştır. Örneklem göç ve yaşlılık ilişkisi, sosyal ağlar, aktif yaşlanma ve yerinde yaşlanma kavramları çerçevesinde incelenmiştir. Sakarya'da ikamet eden ve evinde 60 yaş ve üzerinde olan 7 Suriyeli ile derinlemesine görüşmeler yapılmış ve üç analiz düzeyine göre (psikolojik etkenler, gündelik pratiklere yönelik etkenler ve sosyal ağlara yönelik etkenler) kategorilere ulaşılmıştır. Bu kategoriler

çalışmada aktif yaşlanmanın önündeki engeller olarak tanımlanmaktadır. Çalışmaya göre Türkiye'deki Suriyeli yaşlıların gerek göç nedeni ile gerekse göç süreci ve sonrasına dair süreçlerin niteliği sebebi ile yaşanan sorunlar, ekonomik ve dile dayalı engellerle belirginleşmektedir.

Derginin bu son çalışması ise İbrahim Sirkeci, Jeffrey H. Cohen ve Andrej Pρίvara 'Migration Letters Endeksi'ne Doğru: Göç Çalışmalarını En Çok Etkileyen Eserler Ve Yazarlar' başlık çalışmasının Deniz Eroğlu Utku tarafından yapılan çevirisidir. Bu çalışmada daha önceleri göç çalışmalarında yapılan atıfları temel alarak oluşturulan sıralama listesinde güncelleme ve yenileme gerçekleştirilmiştir. Sonuçlar, kitaplar, raporlar, makaleler, kitap bölümleri ve yazarlar için ayrı ayrı sınıflandırılıp ve sunulmuştur. En son yapılan sıralamada, tüm zamanların en etkili çalışmalarını, özellikle 2011-2016 arası beş yıllık sürece odaklanarak sunulduğu belirtilmiştir. Son beş yıllık dönem için sıralama sonuçları mevcut en etkili faktör hesaplamaları ile paralellik arz etmektedir. Google Akademik atıf veri tabanı ve Ann Harzing programını kullanarak, göç çalışmalarında en çok atıfta bulunan makale, kitap ve yazarları sıralayan listeler elde edilmiştir. Çalışmada kullanılan temel kavramlar etki ölçümü, en çok atıfta bulunan, en etkili, göç çalışmaları, akademik çalışmaların sıralanması, makale, kitap ve araştırmacı kavramlarıdır.

Dergimizin bu sayısına katkıda bulunan tüm yazar ve hakem meslektaşlarımıza teşekkür eder; gelecek sayılar için disiplinlerarası bir çerçevede ekonomik, sosyal, güvenlik vd. temelde kuramsal, kavramsal tartışma alanlarında çalışmalara özellikle dikkat çekerek siz araştırmacı ve akademisyenlerin katkılarınızı bekliyoruz.

Kaynakça

- Bilecen, T., & Araz, M. S. (2015). Londra'da yaşayan Türkiyeli göçmenlerin etnik ve mezhepsel aidiyetlerinin siyasal tutum ve davranışlarına etkisi. *Göç Dergisi*, 2(2), 189-207.
- Bilecen, T. (2016). Political Participation in Alevi Diaspora in the UK. *Border Crossing*, 6(2), 372-385.
- Cohen, J. H., & Sirkeci, I. (2011). *Cultures of migration: The global nature of contemporary mobility*. University of Texas Press.
- Sirkeci, I., Cohen, J. H., & Yazgan, P. (2012). Turkish culture of migration: Flows between Turkey and Germany, socio-economic development and conflict. *Migration Letters*, 9(1), 33-46.
- Tilbe, A., & Sirkeci, İ. (2015). Editörden: Göç ve göçmen yazını üzerine. *Göç Dergisi*, 2(1), 1-4.
- Sirkeci, I. (2017). Turkey's refugees, Syrians and refugees from Turkey: a country of insecurity. *Migration Letters*, 14(1), 127-144.
- Utku, d. E., & Yazgan, P. (2016). Active or token participation?: hopes and hinderances before roma face political ambitions (aktif ya da sembolik katılım?):

Romanların Siyasal İsteklerine Yönelik Umutlar ve Engeller). *Humanitas-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(8), 97-113.

Yazgan, P., Utku, D. E., & Sirkeci, I. (2015). Syrian crisis and migration. *Migration Letters*, 12(3), 181-192.

Yazgan, P., & Utku, D. E. (2017). News discourse and ideology: critical analysis of Copenhagen gang wars' online news. *Migration Letters*, 14(1), 145-160.

<http://www.iom.int/wmr/chapter-2>, erişim tarihi 30.10.2018